Број 113 У Новом Саду, у петак 23. маја (5. јунија) 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Појединн јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Отворено писмо угарском министру председнику грофу Тиси.*

Ваша преузвишеност!

Недавно сам дознао из новина, да сте одговарајући у угарском парламенту посланику дру Вајди учинили читав ред напада против мене и моје браће, који су ухапшени у Черновицама и већ се пет месеци налазе у истражном затвору.

Ја се не бавим политиком и нисам навикнут, да пишем по новинама. Али у садашње време, као једини представник наше породице, који уживам пуну слободу, не могу а да не изиђем са одлучним протестом против оптужаба, које сте изнели са парламентске трибуне против моје браће и мене.

Хоћу да одговорим на Вашу оптужбу, да смо ја и моја браћа годинама необично жестоко и душмански агитовали против Аустроугарске. Напомињем, да је така иста оптужба Вашега оца, министра председника Коломана Тисе, у сличном случају била у целини и у свима појединостима оповрг нута и на суду. Ваш отац је 1882. године дао писмен извештај о раду нашега деде А. И. Добранског. Тај његов извештај (дојава) прочитан је у знаменитој лавовској парници Олге Храбарове и другова, где се судило не толико мојој тетки Олги Храбаровој, колико моме деду, који је у своје време вршио високи управни положај у Аустроугарској и учинио монархији необично велике услуге. Но то није сметало жбирима да осумњиче знаменитог државног службеника и искреног патриоту (али не у данашњем посувраћеном смислу те речи) пред судом, да је постао отпадник и неверник према држави.

Видите ли сличност? Ваш је отац устао против мога деде, а Ви, као његов син, устали сте против нас, његових унука. Оптужујете нас, да смо панслависте и непријатељски агитатори против монархије ит.д.

Лавовски суд изрекао је, да опширна пријава Вашега оца по својем градиву не одговара истини и да су неправилни закључци, које је отуда повукао К. Тиса, па је ослободио оптужене.

Ево шта је рекао пок. А. И Добрански тим поводом на суду о Вашем оцу:

„Дужан сам рећи, да је мој рад у то време (од 1853—1860.) толико био добар, да је отац данашњег министра унутрашњих дела (т.ј. дед грофа Стевана Тисе) на збор спахија и представника општина, који сам ја сазвао у варош Салонту ради вођења о уређењу река, дошао болан, уставши из постеље, да ми и тиме докаже своје дубоко уважење поводом мога рада... Да у мене за то време није било документата, који обележавају мој рад, то би мој најбољи сведок био министар унутрашњих дела Коломан Тиса, састављач документа, који је поднесен суду, кад би био позват пред суд и исказао под заклетвом. Осим напред споменутог одзива високо поштованог оца г. министра о моме раду могу се позвати још и на самога г. министра, на позивство, које је он са мном подржавао, да буде оцена о моме раду као чиновника и човека у седницама скупштине 1861—1865. — и на његово још недавно, пре две године, послато пријатељско писмо на моју адресу, после чега смо се лично састали и врло пријатељски разговарали. Кад се све то сравни са овде приложеним документом (са пријавом Коломана Тисе против А. И. Добранског) и кад узмемо у обзир, да ја тога човека знам већ 30 година, и да ја, истина, налазим да су његови политички погледи застрани, а може бити да сам био готов да га оптужим и због властољубља, али никада га нисам држао способног, да учини што нечасно, то ја почињем сумњати да се г. министар председник пребацио у рачуну, кад је потписао овај документ“.

Другим речима, Ваш отац, угарски министар-председник Коломан Тиса употребио је у својој пријави неистините податке.

Не би ли боље било према томе, грофе, да и Ви причекате, док се доврши парница браће Геровски и затим да се позабавите оцењивањем њихова рада?

Моја браћа нису никада иступили против монархије. Они су иступили против Вас и против владавине, коју Ви представљате. Знајте, да Ви нисте монархија. Мада имате врло високо мњење о себи, Ви не представљате ни Угарску, а камо ли монархију! Истина, да владавину, коју Ви подржавате у Угарској, почињу да подражавају у последње време и у Аустрији, а нарочито у Буковини. На подстрек угарске владе газе се у Буковини права грађана, која су зајемчена уставом. Моја су браћа активно иступила против таког стања ствари, али то није била агитација против монархије, него за монархију, коју моја браћа желе да виде као човекољубиву државу, у којој се трпе све вере и управља по постојећим законима, који су врло добри и против којих нису се никада моја браћа изразила.

Какав подсмех судбине! Угарска је негда била синоним слободе (т. ј. име Угарска значило је слободу). Ви сте, грофе, протестант и Ваши су преци били протестанти. Мађари протестанти заједно са православним Русима и Румунима заштићавали су у своје време слободу савести од напада ратоборног католичанства. А савреме-

* Др. Роман Геровскиј, који живи као лечник у Петрограду, послао је уредништву „Заставе“ своје отворено писмо, које је упутио грофу Стевану Тиси преко руског „Новог Времена“ — с молбом, да га донесемо у српском преводу. Ми то врло занимљиво писмо доносимо у целини, јер оно приказује и догађаје у прошлости, па стога има и извесног историјског значаја. Одговорност остављамо писцу.

Браћа Геровскови, који се сада налазе у черновачком затвору, и њихов брат, писац горњег писма, по својој су матери Угроруси. Иако нису рођени у Угарској, одрасли су на имању свога деда у угроруском селу Чертежном (земплинска жупанија). Др. Алексије Геровскиј издавао је у Черновицама лист „Рускују Правду“, која је била јако раширена међу Русима у Угарској. Осим тога издавао је он и црквени лист „Вјера и Церков“. На подстрек владе грофа Тисе, која располаже не само у Угарској, него и у Аустрији, Алексије и Георгије Геровскиј ухапшени су у вези са руском парницом у Мармарошсигету и већ се шест месеци налазе у истражном затвору.

Уредништво „Заставе“.

ПОДЛИСТАК.

ОТВАРАЊЕ ВАТРЕ У РАТУ.*

Занимљива је ствар, да има приличан број случајева, где *јединице из првог борбеног реда нису ни отварале ватру*, чему је био узрок: било што се због неравног земљишта непријатељ није раније могао уочити, да би се ватром дејствовало, већ се дошло толико близу, да је одмах предузиман снажан налет и положај јуришем заузиман: било што се због недовољног извиђања сматрало од непријатељских трупа да су наше и непријатељ нас потпустио близу, па кад смо били изненађени и обасути ватром, онда се изненађење парирало јуришем. Оваквих случајева било је више, нарочито у српско турском рату.

У нападу на гранични фронт Свирци Тепе—Свирци – Новакова Чука (2. прекобројни пешад. пук), 5. октобра 1912. заузимање граничне карауле Свирци и Свирци Тепе извршено је у једном снажном налету, без отварања ватре... Примедба команданта моравске бригаде из сјеринске џамије: „губитака би било много мање, да је напад припремљен ватром...“, у шта ми сумњамо, јер треба имати на уму, да су с аскером били измешани и Арнаути, а наш ни један топ није могао да се брзо и лако извуче на положај да нам припреми напад.

На Смиљевачкој Коси пустили смо Турке на 3—400 метара, мислећи да су то комите, које су обећале да нам у зору дођу у помоћ. Тек кад су нас Турци обасули ватром, ми смо увидели заблуду и засув их једним краћим рафалом, кренули смо на јуриш, а они се дали у дивље бегство.

На Куманову поједине чете 4. батаљона 18 пука нису дуго времена отварале ватру на Турке, који су преко Пчиње у правцу Цртевице пребацивали, јер се од некуд пронео и упорно одржавао глас, да су то наши Тимочани из друге армије, који гоне разбијене делове Турака од Краве Паланке и Страцина. К тек кад су Турци пришли нашим првим редовима на 5 - 600 метара увидело се да је то непријатељ и наређено је отварање ватре. Доцније се сазнало да је нека коњичка официрска патрола поднела такав извештај који ни најмање није одговарао истини.

11, 12. и 13. марта 1913. год., при освајању Једрена, 2. чета 1. батаљона 4. прекобројног пешадијског пука, између двају рукаваца реке Арде, учествовала је у нападу, а ватру никако није ни отварала.

На коти 369, код Штипа, наша поједина одељења, при бугарском препаду 16/17 јунија нису никако ни отварала ватру.

Као општа и карактеристична црта код скоро свих јединица, у првој борби коју су имале у српско-турском рату, истиче се нека нестрпљивост, грозничавост и тежња за отварањем ватре и на великим одстојањима. Нарочито код јединица, које су биле у одбрани, ово је нестрпљење веће. У доцнијим борбама ова се црта опет јављала у почетку борбе, само у мањој мери и убрзо је ишче завала.

Првог дана кумановске битке, 10. октобра 1912., поједине чете 18. пука (оне које су биле само у одбрани) извршиле су прво отварање ватре на 1800 и 2000 метара. Овог дана уопште није било могућно осматрање снопа зрна, јер су се Турци кретали преко кишом натопљене орнице — муниција је трошена без стварне потребе и резултата. И код моје чете прво отварање ватре било је на 1600 метара у турску резерву при пребацивању преко косе друге по реду, рачунајући од Капиларског Кама у правцу Зебрњака. И поред повољно оцењеног одстојања (1670 метара) успех ватре био је доста слаб.

При нападу на Сјеницу, 10 октобра 1912. г. предњи делови (3. прекобројног пука) и сувише су рано (на 2000 и 2200 метара) отворили ватру на Турке, и ако ови нису ни дејствовали

При нападу на Велики Говедарник, 8. јулија 1913., још у почетку нашег покрета, Бугари су отворили пешадијску ватру на нашу десну колону, и ако је ова била својим првим борбеним редом далеко преко 2500 метара Разуме се, да ова ватра није имала никаквог успеха. Изазвана овом ватром и услед слабије ватрене дисциплине, 2. чета 1. батаљон 4. прекобројног пука отворила је овог дана ватру први пут са 1800 метара.

У ноћним борбама ова је грозничавост и нервоза често била далеко већа и ватра пре времена отворена. Било је чак и случајева да су поједине патроле у групице комата изазивале отварање ватре на већем фронту и само узалудно трошење муниције. Учесници са Једрена наводе доста примера, где је само један пуцањ на своје стране,

* Ове занимљиве белешке из последњег рата на Балкану преносимо из београдског „Ратника.“ Ур.

на гроф Тиса појавио се као први стрелац римскога клерикализма и тлачилац православља.

Одговарајући посланику Вајди, Ви сте указивали на „интимности“ његових односаја са доктором Геровским, налазећи да је то присно пријатељство за осуду. Тим поводом рећу ћу Вам, да доктор Вајда врши у Карлсбаду лечничку дужност као и ја. Обојица смо лечници и каткад смо се састајали. Говорили смо највише о лечничким питањима, али говорили смо и о политици. Нећу Вам износити појединости нашег разговора, јер то није ни потребно, али Вам могу рећи, да у њима није било ничега противу закона. Осим Вајде говорио сам и са многим другим лечницима, међу њима је био и један лечник јеврејске вере из Угарске, с којим сам познат много ближе него са доктором Вајдом; с њим сам говорио врло много о политици исказујући потпуно отворено своје мишљење о Вашој насилничкој владавини у Угарској. Његово презиме већу Вам саопћити, да му не створим непријатности. Бојим се, да га не оптужите због тога, да је заједно са мном хтео Мармарошсигет да преда Русији.

Због тога ја своје познанство са доктором Вајдом не могу назвати „интимним“.

Но кад већ говоримо о интимним односајима са „панславистама“, не могу се одрећи задовољства, а да не изнесем писмо покојнога министра председника, Коломана Тисе, на које се позвао пред судом мој дед, А. И. Добрански. Ево га:

„Његовом Високородију А. И. Добранском. Драги пријатељу! 10. јулија питао си ме писмено о времену кад да се састанемо. 16. јулија бићу у Будапешти, где се свакад можеш видети са мном. Твој пријатељ Коломан Тиса. Ујкељ, 13. јулија 1878. год.“

О томе састанку и о предлозима Вашега оца, које је изнео моме деду А. И Добранском, проговорићу у своје време, кад мени буде најугодније. У своје време ћу такође испричати занимљиве ствари о Вашем главном извештачу у „панславистичким“ пословима, Дулишковићу. Сада се задовољавам с оним, што сам изнео. Доказао сам очигледно, да није доктор Вајда, него породица графа Тисе подржавала „интимне“ односаје са „панславистама“, када су јој ти „панслависта“ били потребни. Ваши преци, грофе, устајали су болни из постеље, да добродошлицом поздраве „панслависте“, када су они („панслависте“) били у власти (Ваш дед Тиса дошао је на поклоњење А. И. Добранском).

То најзад није сметало Коломану Тиси, да изда свога пријатеља, када је он изгубио пређашњи уплив и када су се на челу угарске владе утврдили стално дојучерашњи револуционари, који су збацили хабсбуршку династију.

Мој покојни дед А. И. Добрански отворено је изјавио на суду у Лавову, да је он Рус и русофил, и да су 1848. године све аустријске патриоте били русофили па и сам цар био је русофил.

А. И. Добрански био је онда царски аустријски комесар при руској војсци, која је угушивала мађарски устанак. У својству јединог представника аустријског цара он је присуствовао у Вилагошу, кад се мађарска војска предала Русима.

Али дошла су друга времена. Мржња против Русије постала је први услов аустријског патриотизма. Покојноме А. И. Добранскоме предлагали су да се прилагоди новоме правцу. Али он се није с тим сложио, него је предао оставку и остао Рус, русофил и аустријски патриота у исто време. И од тога часа почело је гоњење наше породице, од којег страда већ треће поколење.

Од нас се захтева, да се одречемо своје руске народности и да престанемо бити русофили.

Али ми смо остали верни своме убеђењу, остали смо Руси, јер не видимо никакве противности између своје народности и аустријског патриотизма.

И никакво гоњење од стране оних особа, које су пре учествовале у револуцији против династије, а дочепавши се власти жестоко гоне све оне, који друкчије мисле, неће нас свратити са пута, који смо изабрали.

Др. Роман Геровскиј.

„Србобран“ у процепу.

Господа око „Србобрана“ налазе се у процепу. Иступили су из народне заједнице и непрестано уверавају српски народ, да ће они уредити српску народну црквену автономију, али не казују како мисле да је уреде. Траже већину у српском народном црквеном сабору, а не казују хоће ли бити успостављена српска народна црквена автономија. Српски народ тражи од њих јасан одговор на постављена питања, а они одговарају грдњама против радикала, либерала и демократа. Да би скупили већину у сабору и тако се показали достојни милости свога господара, грофа Тисе, господа око „Србобрана“ зову у помоћ отворено мунгове, комесарчиће и подрепаше. Чак се поносе, што их хвали подрепашки лист и мунговска „Слога“ у Сомбору. Дакле признају свој савез са подрепашима, за које је „Србобран“ пре писао, да су због свог неродољубивог рада искључени из народне заједнице. Лажу, што су до јуче пљували.

Да би забашурили своје издајство, ругају се неврелој новосадској политици, која неће да служи Тиси, Берхтолду и Билинском, као што чине самосталци по команди бечког агента, Данила Димовића. Маслепак, да ће кога завести, ако понављају клевете о савезу радикала са Раухом и франковцима. Ми ско то већ толико пута побили, а они подгревају, јер немају чиме да се хвале. Налазе се на низбрдици и све више падају у каљугу. Наши су људи страдали под Раухом као и самосталци и борили су се против Рауха као опозиција, док су Раухови чиновници по признању самог „Србобрана“ гласали за самосталце! Неће им помоћи ни најновија измишљотина, да се франковци хвале, да ће им и радикали помоћи у борби против коалиције. Франковцима најбоље помаже коалиција својом несрећном политиком попуштања.

Откако су се самосталци ставили под вођство Данила Димовића, постали су одвратни. Није ни чудо. Димовићева „Истина“ денунцирала је друштво „Просвету“ а српске новчане заводе у Босни и Херцеговини, да су опасни због тога, што у њиховој управи седе Срби опозиционари, а „Србобран“ је у томе повлађивао Димовићевој „Истини“. Коалицијонаши су приликом избора посланика у Хрватској и Славонији денунцирали Србе радикале као велике издајнике и савезнике краља Петра! После свога иступања из народне заједнице написали су у „Пестер Лојду“, да су српски радикали према министру председнику, који врши краљево надзорно право у српској автономији, непопустљиви и претерани, а према епископату инадије и дрски, док су самосталци меки и попустљиви према влади и епископату. Па и после тога смеју да се праве бољима од франковаца, а сами се служе, у друштву са Димовићевим подрепашима, гадним денунцијацијама.

Его такви људи усуђују се да од народа траже већину и хоће да докажу, да је њихова већина јача од снаге целога српског народа. Већину траже, јер су у вези с владом. Али заборављају, да су 1897. године куеновци и друштво дра Нике Максимовића били у вези са владом, па им ипак српски народ није дао већину. Радикали, либерали и *самосталци* срушили су владиновце на изборима и осујетили стварање јединственог штатута. Пред слогом целога народа устукнула је Бавфијева насилничка влада. Што је 1897. године хтео да спроведе др. Ника Максимовић са куеновцима, то сада хоће да учине самосталци са подрепашима, али народ ће то спречити, јер не може да повери судбину своје автономије самосталцима, који су је прогласили шугавом.

„Србобран“ осећа да је народ окренуо

без икакве стварне потребе, изазвао отварање ватре на целом одељењу, која је после дужег или краћег трајања (како кад) прекидана. Жели Боже силну муницију бачену у ветар.

Тежња је нападачева у опште, да што пре прође простор, који га одваја од бранилаца, отварајући ватру што доцније, кад наступи тренутак да се мора зауставити и да ватром спреми и олакша своје даље наступање. Питање је сад, кад ће да наступи овај тренутак?

Може се узети као редовно, да се у нападу ватра неће отварати скоро никако пре 1000 метара и да ће прво отварање ватре бити готово редовно кад се дође на одстојање око 800 метара.

Као разлог за овакво поступање може се навести: да је нападачу, и кад почне да трпи губитке од браниочеве ватре, врло тешко да са већих даљина уочи браниочев ватрени положај, те да за своје ватрено дејство има мету, јер поред тога што боја униформе чини непријатеља и на мањим даљинама тешко приметним, бранилац је користећи се земљиштем и разноврсним маскирањем (као и временом, које је имао на расположењу) учинио све, да се његов положај може тешко и што доцније уочити.

Има доста случајева, када је ово прво отварање ватре у нападу извршено још са мањега одстојања. На пр.: Поједине чете 13. пешадијског пука у борби на Вел Говедарнику, 8. и 9 јулија 1913. прешле су, не отварајући ватру, простор од неких 1500 метара и тек кад се дошло на 500 метара од првих бугарских стрељачких заклона, наређено је прво отварање ватре. У овој се прилици није ра

није могла отворити ватра стога, што је непријатељ био посео шумом обрасло земљиште и тако се вешто маскирао, да се ни линије стрељачких заклона нису раније могле уочити.

На Белоградчику, 6, 7. и 8 јулија 1913., код појединих наших делова (3. прекобројни пук) ватра је први пут отворена тек са одстојања од 400 метара, пошто је земљиште омогућило да се дотле може прићи користећи се мртвим угловима. Лево крило овог истог нападног фронта отворило је ватру још са 1200 метара.

У битољској битци 2. чета 2 батаљона 2 прекобројног пешадијског пука први пут отворила ватру на 500 метара — била борба у сусрету. У истој битци 1. чета 4. батаљона 8. пешадијског пука првог позива имала је са остале три чете истог батаљона, да ојача први борбени ред и ватру је отворила тек са 600 метара, пошто је дотле незадржавано наступала.

У нападу на Божидарицу 26. јунија 1913 поједине чете 8. пешадијског пука првог позива отвориле су прву ватру тек на 400 метара, јер им раније отварање нису дозвољавали теренски услови.

Бранилац, пак, тежи да нападача развије за борбу на што већој даљини и да га ватром ослаби што више, како би за време решења (јуриша) био што јачи. Но прерано отварање ватре, и ако у горњем циљу, може само штете донети, јер нетачна ватра подиже морал код нападача, а слаби браниочев. Питање је сад кад треба да наступи моменат првог отварања ватре?

За одбрану може се узети као, редовно, да ће

прво отварање ватре редовно почињати тек кад се нападач приближи на одстојање око 1000 метара. Ово стога, што ће раније отварање ватре и за време кретања нападачевих стрељачких стројева бити само узалудно трошење муниције, јер су — с обзиром на боју нове униформе — стрељачки стројеви мање видне мете и нарочито је тешко да се схвате у вишан. Преко 1000 метара отварање ватре биће корисно само тада кад се буду појављивале веће и компактне мете и кад је одстојање познато.*) Разуме се, да ће појава већих циљева бити ређи случај, те се и тим самим отварање ватре на одстојањима преко 1000 метара не може сматрати као редовна појава.

У оба последња рата било је доста случајева, када је бранилац отварао ватру тек са 5—600 метара. Тако су нас Арнаути скоро редовно, не отварајући ватру, пуштали да приђемо на 3—400 метара, па су нас тек онда обасипали снажном ватром. Поред изненађења, тежња им је била и да сваки метак буде погодак, јер су они одлични стрелци.

На Власини и Арнаутском Преслону, за време одбране, наша је пешадија први пут отворила ватру са 8—900 метара.

*) На Куманову је нарочито падало у очи, да, и ако је турска униформа била доста уочљива, ипак су са легањем турских стрељачких стројева у орницу циљеви постојали скоро невидљиви. Пр овоме имати на уму и то, да је кишом натопљена им одело добило скоро боју орнице, са чега је наша ватра и на одстојањима испод 600 м. морала да се потпуно обуставља и да се понова отвара само за време кретања непријатељског стрељачког строја.

фронт против самосталаца као владиних измећара, па стога цичи као гуја у процепу. Али јаче је село од сватова!

Догађаји на Балкану.

Револуција у Албанији.

Преговори између усташих вођа и чланова међународне комисије нису још отпочели, а у очекивању тих преговора усташи су оставили на миру Драч. Усташке се вође изјављују доста мирољубиво, али одлучно траже, да кнез Вид одступи са албанског престола. Енглезу дру Дилону рекли су усташке вође, да они нису били усташи него молиоци и молили су кнеза, да им осигура њихову веру. Кнез је одговорио на ту молбу им тиме, што је послао наоружане хришћане против њих, који су убијали њихове жене и децу. Тај грех усташе не могу никада заборавити кнезу Виду. Када су на заповест кнежеву усташки поверници били искасапљени, усташи су испрва хтели, да пођу на Драч и попале га, али су после одустали од тога, да би показали представницима Европиним, да их поштују. Кнез Вид није ништа учинио за арбанашки сиромашни народ, али је, од како је дошао у Албанију, увео од сиротиње 150 хиљада пијастра. Када је био у Тирани, није ни погледао народ. С народом у опће није долазио у додир, а окружавају га рђави саветници. Усташи су стекли уверење, да принц Вид није владар за арбанашки сиромашни народ и очекују од Европе, да их ослободи од таког владара. — Кнез Вид је дао довести у Драч неколико стотина католика Малисора, што је још јаче раздражило муслимане, а тиме су отежани и преговори међународне контролне комисије са усташима. Контролна комисија је то и саопћила кнезу. Устанак се шири све јаче. На страни усташа је данас сва Албанија јужно од Љеша и источно од Кроје. У Риму у добро обавештеним круговима говоре, да ће кнез Вид морати одступити са престола и његова се оставка очекује у току кратка времена. Римски лист „Италија“ опет пише, да ће се Есад паша ускоро вратити у Албанију и њега очекује задаћа, да измири кнеза са муслиманима.

Немци против талијанског посланика у Драчу.

Берлински и бечки листови пишу, како талијански посланик у Драчу, барон Алијоти, у последње време игра улогу, која је противна и интересима Албаније и интересима политике Тројног Савеза, те стоји у противности и са политиком талијанског министра спољних послова Сан Ђулијана. Алијоти није одобравао хапшење и прогонство Есада паше, јер је његов лични пријатељ. Алијоти је, кажу немачки листови, криво приказао кнезу Виду, како стоји устанак, застрашао је и навео га, да бежи на талијански убојни брод. Тиме је јако нашкођено кнежеву угледу. Алијоти најзад није хтео или није могао да спречи, да талијански листови криво приказују положај у Албанији. Ради свега тога немачки листови траже, да талијанска влада опозове посланика Алијотија из Драча.

Питање источних железничких пруга.

Бечки лист „Наје Винер Тагблат“ јавља, да је најзад постигнут споразум Аустроугарске са Србијом, како да се уреди питање источних железничких пруга. Али се тај споразум има сматрати потпуним и коначним тек тада, када на њега још пристану аустријска и угарска влада. Бечки лист тврди, да је Србија обвезала се, да изгради железничку пругу Ужице—Увац и тако се створи веза српских и босанских железничких пруга и веза Србије са далматинским пристаништима. Када се изгради железничка пруга Бугојно—Арвано, онда ће се српски увоз и извоз обављати преко Сплета.

Питање манастира на Атону.

Заступници црквених власти манастира у Светој Гори Атонској поднели су брзојавни протест надлежним властима против тога, што се питање атонских манастира расправља у Цариграду између васељенског патријарха и руског посланика, а у преговорима не учествује ни један изасланик атонских манастира. У протесту се изјављује, да манастири у Светој Гори неће признати закључке, који буду донесени у Цариграду.

Вести из места и са стране.

† Паја Путник

Из Будимпеште смо примили тужну вест, да је тамо преминуо Чика Паја Путник, ципелар, честит грађанин и председник тамошње организације српске народне радикалне странке. Покојник је био ватрен Србин. Иако је живео у мору туђинштине, ипак се одржао као Србин, па је и своју децу васпитао у српском духу. Био је Бездин питомац, а својом вредноћом осигурао је себи опстанак у Будимпешти. Био је члан српске црквене скупштине и одбора, а заузимао се за све српске установе у Будимпешти. Као члан српске народне радикалне странке вршио је своју српску дужност неуморно и неустрашиво и свуда се истрајно борио. Кад је пре две године републиканска странка истакла свога кандидата у IX. будимпештанском срезу, Паја Путник је гласао за њега. „Застава“ губи у њему свог дугогодишњег претплатника, а Српство у Будимпешти одлична радника на јавном пољу. Ожалошћеној породици желимо утехе, а честитом покојнику лака била земља и вјечнаја памјат!

Исељивање из Хрватске и Славоније.

У марту о. г. исселило се из Хрватске и Славоније 1025 особа и то: из Лике 94, из модрушко-речке жупаније 179, из загребачке 150, из вараждинске 35, из беловарско крижевачке 75, из пожешке 117, из вировитичке 129, из сремске жупаније 126, из Загреба 52, из Вараждина 19, из Осека 40, а из Земуна 9 особа. Од тога броја отпутовало је за Америку 595 особа преко Реке. Повратиле се 303 исељене особе (281 мушки и 22 женске) и то: Срба и Хрвата 282, Мађара 4, Немаца 9, а осталих 4. Они су дошли већином из Америке (274) а из Немачке и других земаља 29. У марту се пак доселило у Хрватску и Славонију 455 особа и то: Срба или Хрвата 101, Мађара 249, Немаца 53, осталих 52; по вери: 311 римокатолика, 6 унијата, 72 православна, 32 лутерана, 25 Јевреја и 9 осталих. Из Угарске и Реке дошло је 340, из Чешке 7, из осталих аустријских земаља 38, из Немачке 2, Швајцарске 1, Енглеске 1, Италије 14, Србије 31.

Кретање учитељства у Срему.

Правим управитељем и учитељем основне школе у Трпињи именован је Милош Раншић; за првог учитеља у Лединцима именован је Душан Вуковић, а за привремену учитељицу у Ердуту Видосава Милић. Ружица Мик, учитељица у Петроварадину, премештена је у Осек (доњи град) а Јелисавета Марковић, привремена учитељица из Ердута у Растовац. Умировљена је Драгица Ђукић, учитељица у Угриновцима.

Вуци у Врлици.

Из Врлике у Далмацији јављају, да се последњих дана појавише тамо вуци у овећем броју и нечувеном смелошћу. Даве, односе и нагрђују благо ситнијег и крупнијег зуба и у најближим одломцима. Тамане дању и ноћу. Суоче ли благо, насрћу и извађају поколь на очиглед пастира, штавише било је и таквих случајева, да су се вук и пастир о исто живинче натезали. Колико се знаде, до сад је утамањено 80—100 глава ситнијег блага Народ забрнут и престрављен затвара благо о залазу сунца, а по ноћи — не имајући оружја — плаши и одгони насртљивца једино дреком и пуцњавом кубурлија. Наша су сва села у крајини ненаоружана, па тешко се и одбранити од вучје навале. Код нашег сељака благо је највећа и једина имовина. Пропаде ли му оно, пропао је и он.

Предавања Васе Стајића у Сплету.

Прошле недеље одржао је проф. Васа Стајић у Сплету предавање о Јовану Скерлићу, а у понедељак о Србима у Угарској. Оба су предавања била добро посећена и пажљиво саслушана. О Србима у Угарској рекао је, да су куд и камо свеснији у народносном погледу него Хрвати, па је умолио сплетску омладину, да пошље једног свога члана у оне крајеве Угарске, где живе Хрвати, да се увере о истинитости његове тврдње.

Посвађали се због бискупа.

Ових дана био је у Трњанима бискуп Крапац. Осечка „Народна Одбрана“ јавља, да су се после дочека бискуповог у гостионици посвађали браћа Мађаревићи из Задубравља са пољаром трњанским, Тимом Даниловићем, јер да је Тима псовао „шокачког бискупа“ и „шокачку веру“. Мађаревићи су истукли Тиму, који је љут отишао и вратио се с пушком, те Марка Мађаревића ранио у ногу тако несрећно, да су му морали одсећи ногу. Тима је ухапшен. Тако то бива, кад се људи посвађају због бискупа.

Срби — жртве лађе „Ангпрес оф Ирланд“.

Из Лондона јављају, да је међу жртвама лађе „Ангпрес оф Ирланд“ која је ових дана потонуле, било и Срба. Између нејасно написаних имена нашли смо и ова: Миле Бокић, Ј. Адамовић, А. Адамовић, Симо Јелисавац, Милан Тадовчак (?) и т. д. Спомињу се и имена неких Словака. И ова је лађа дакле прогутала неколико Срба, који су били у Америци да траже срећу.

Кратке вести.

— Из Загреба јављају, да је краљ помиловао Стјепана Радића и према томе нема сметње, да његов мандат буде оверен.

— „Рајхспост“ донео је вест, да су тамбураши приликом дочека надвојводе Салватора свирали српску химну; међутим тамбураши су свирали „Радо иде Србин у војнике“, к ју песму свирају и војне музике.

— У Карловцу су ухапшени Самуел Крамер и Мориц Балаж, чланови надзорног одбора Карловачке Штедионице, која је пропала, а мањак износи преко 7 милијона круна.

— Римски папа је дозволио да се запопи један језуитски питомац у Америци, који је ослепио.

— Општински кнез Јосиф Граван у Темешлатини хтео је да разводи браћу Мацу, али су се они сложили и дотле га тукли док га нису убили.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се благо време, на западу местице киша и бура.

Књижевна вест

Ускоро ће изићи из штампе друга књига беседа дра Николаја Велимировића под насловом **„Изнад греха смрти“**. У њој ће бити ове беседе: 1. Чија је земља? 2. О не наш 3. О животу с препонама 4 Црква и револуционарна педагогија. 5. Љубав према пријатељима. 6. Лагано корача Христос. 7. О трагедији вере 8. О крајњој победи добра. 9. О васкрсењу мртвих. 10 О слепима. 11. О оптимизму. 12. О словенској вери. 13 Међу Сцилом и Харибдом. 14 О младој Србији. 15. Прве жртве. 16. О народном пророчанству. 17. О слободи. 18. О бојазни од смрти. 19. О страстима. 20. О разочарању. 21. О пролазности цвећа. 22. О вечном сјају. 23. О краљевићу Гаутами. 24. О мртвима. 25. О горећој купини. 26. О силаску духа. 27. О врлини. 28. О рату.

Цена је књизи за претплатнике 2 круне и 50 потура. Претплата се шиље на адресу: др. Николај Велимировић, професор богословије, Београд, а прима се до 15. јунија о. г. Скупљачи добивају сваку шесту књигу на дар. Претплата се прима и за један примерак.

Др. Николај Велимировић познат је са својим дивним беседама у целом Српству. Он је сада нај-

---

Митраљеско оделење 18 пешадијског пука, 10. октобра 1912 прво отварање ватре врши на 1130 метара у циљу да растројеним деловима другог и четвртог батаљона омогући повлачење на главну линију одбране. Ваља имати на уму да је ово даљина успешне митраљеске ватре. Пошто су Турци одступили, нађени су читави редови њихових телеса, које је ова ватра покосила. Митраљезе треба што доцније управо тек за јуриш увести у борбу

Делови одбране на Цар-врху опазили су 6 јулија 1913., да се са Рујена гребеном спушта један бугарски батаљон и нису на њега отварали ватру све док Бугари нису пришли на 5—600 метара, јер је до тог времена густа магла скривала њихово приближавање. На једном је дунуо ветар и дигао маглу, а пред нашим очима се указаше густи редови Бугара. На мах је, без команде, отворена на њих страховита и пушчана и митраљеска ватра. У исто време им послаше своје громке поздраве пољаци са Чукара и градлије и хаубице са Китке. Док се, такорећи, оком трепнуло, од овог батаљона остали су на ледини само погинули и теже рањени. Све је остало прешло у шумом обрасле јаруге.

Не може се тачно и прецизно определити до којих је граница (односно до које даљине од непријатеља) управа ватром остајала у рукама старешина, пошто је то зависно од чињеница, које нису сталне и не делују свакад у истој мери. Тако, док се у једној прилици управа ватром задржала у руци старешине до јуриша, она је у другој некој и под другим околностима излазила из његових руку чим се ушло у област најјаче непријатељске ватре, што је нарочито код војске другога позива била честа појава.

већи југословенски беседник. Његове се речи гутају, а његове књиге са највећом пажњом читају. Препоручујемо најтоплије.

Привредни гласник.

Потреба виноградарске задруге у Срему.

У Срему је прошле године преостала велика количина вина, која се није могла продати, па се приређују велики вашари, не би ли се вино рас продало. Сремско вино нема више ону прођу као пре, јер се ван Срема сада слабо зна за салаксију, кестен, пиштинац, теочин, танцош и друга добра вина. Лоша вина потискују на пијаци добра сремска вина, јер сремски виноградари нису се по бринули да се постарају за добре пијаце своме вину. Треба више реклама. Тај би посао вршио одбор сремске виноградарске задруге, коју треба што пре створити Ова би имала своју канцеларију, која би се бринула да сремском вину нађе добре купце. Вински вашар у Сланкамену згодна је прилика сремским виноградарима, да се о тој ствари посаветују и учине што треба за стварање виноградарске задруге Прегаоцу и Бог помаже.

Са новчане пијаце и берзе.

Скочила је цена страном новцу у Бечу и Будимпешти, јер се много тражи ради плаћања у иноземству, где се множе наши дугови. На новчаној пијаци у Будимпешти нема страних понуда, па је Аустроугарска Банка принуђена, да прискочи у помоћ. Нема изгледа да ће се прилике ускоро поправити. Енглеска Банка купила је ових дана већу количину злата, од прилике 11 милијона круна. Из Париза јављају, да је и Француска Банка умножила своју готовину злата Свуда се прилике поправљају, само се код нас кубури, јер наше злато мора у Албанију да мити лукаве и полудивље Арнауте! Због оскудице у новцу осећа се и на берзи нерасположење и догађаји у Албанији изазивају узнемиреност.

Прилике на житарској пијаци.

Извештај угарске владе о повољном развитку усева изазвали су падање цене житу. По том извештају раж ће дати добру осредњу, а јечам и овас добру жетву. Само о пшеници још нема повољних извештаја, али се ипак рачуна са осредњом жетвом. Последње кише оживеле су наду на бољу жетву, па је стога почела да пада цена пшеници и другим житима. Пшеници за октобар пала је цена на К 26 48; цена ражи за октобар пала је са 50 потура, зоби са 34 потура, а кукурузу за 30 потура. Падању цене допринео је увоз пшенице из иноземства и повољни извештаји о стању усева у Америци и Русији.

Брзојави „Застави“.

Отигли 23 маја.

Хрватско-славонски сабор.

Загреб. У јучерањој саборској седници упућени су одборима сви предлози, што их је прекјуче поднео заступник Радић. Коалиционат Палачек реферисао је у име петиционог одбора о приликама у шпар каси у Карловцу. Изнео је, да до сада утврђени дугови износе 6 милиона и 300 хиљада круна. Преко половине од тог су улози, а остало је реескомпт. Истакао је, да влада чини све што може, да отклони пад тога завода. Одбор је потпуно споразуман са владом и стоји на истом становишту као и она. Радић је непрестано упадао у реч, те му је председник добацио, да није у биртији. После Палачека је говорио Лукинић.

Револуција у Албанији.

Драч. Преговори са усташама нису још почели. Драгомани страних посланика отишли су усташама, да их питају, где и кад ће се састати усташке вође са члановима међународне контролне комисије. У очекивању преговора влада мир.

Драч. Контролна комисија није могла преговарати са усташким првацима, јер су усташи непрестано викали: *Дајте нам муслиманског владара! Они су изјавили да желе потпасти под Турску* и нису никоме дали да дођу до речи. Комисија је изјавила, да се њихове жеље не могу испунити и вратила се у Драч.

Предлог о подржављењу управних власти.

Будимпешта. Законски предлог о подржављењу управе неће бити данас поднесен сабору, јер због болести краљеве још није добио претходну санкцију. Чује се, да се пре лета неће сабору ни подносити. мада би већина мунговске странке волела да је тај предлог већ узакоњен.

Судар железничких возова.

Шопрон. Између станице Харкакопхазе и Касега сударио се особни са теретним возом. Осам путника је озлеђено.

Спајање странака у Далмацији.

Сплет. Између хрватске и напредне странке дошло је до споразума, по коме ће напредна странка изменити своје становиште у верском а хрватска странка у економским питањима. После тога ће обе странке изабрати заједничку управу.

Догађаји у Бугарској.

Софија. Државни суд одбио све приговоре бранилаца оптужених министара, па према томе може отпочети главна расправа.

Софија. У Варни биле противгрчске демонстрације. Полиција је била немоћна. Светина упала у две грчке цркве и направила штету.

Велике силе и Албанија.

Лондон. Енглеска влада изјавила своју готовост, да пошље један енглески ратни брод у албанске воде, ако то учине и друге велике силе.

Берлин. Немачка влада изјавила, да ће послати ратни брод у Драч, ако то учине и друге силе.

Криза српске владе.

Београд. По свима изгледима судећи решиће се криза преустројством Пашићеве владе.

Аустријска криза.

Беч. На конференцији страначких вођа решено, да се 15. јунија по нов. поведу преговори ради поравнања у Чешкој. Све су странке остале на свом становишту.

Неистинита вест.

Цариград. Није истинита вест о посети румунског престолонаследника у Цариграду.

Борба против сифрацеткиња.

Лондон. Полицији је успело да осујети нападај сифрацеткиња (поборница женског бирачког права) на краљев двор, где је јуче био свечан пријем.

Издавалац: **Мита Клицин.**
Одговорни уредник: **Мита П. Алексијевић.**

Трговина.

НОВИ САД, 22. маја 1914. године

Пшеница прве каквоће нова 30 К — п.
Пшеница средња 28 К 40 п. до — К — п.
Пшеница лакша 28 К — п. до — К — п.
Раполица 18 К — п. до — К — п.
Јечам 15 К — п. до — К — п.
Зоб нова 15 К — п. до — К — п
Кукуруз у врпу стари 14 К 60 п.
Кукуруз у клипу — К — п
Пасуљ бели 18 К — п.
Пасуљ жути 18 К — п.
Пасуљ кулаш 17 К — п.
Горушица 12 К — п.
Мувар 28 К — п.

Све од 100 килограма.

Теоци 1 К 06 п.
Овци — К — по пару.
Јагњци 76 пот. кила; по пару 24 – 30 круна
Маст 1 К 40 п. до К — п.
Сланина 1 К 40 п. до — К — п
Сланина пушена 1 К 50 п. до — К — п.
Свиње угојени тешки 1 К 06 п.
Свиње средње . . К 96 п.
Свиње лаки . . . 1 К 06 п

*

Са житне пијаце у Будимпешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 28·10—28 90, банатска К 27·65 до 28·40, бачка круна 27·85—28·80; раж круна 20·60—21·35; јечам за пићу К 15 80—16·20; зоб К 15 50—16 80, кукуруз К 15·30—15·60. У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за октобар К 26·20; раж за октобар К 19 46; зоб за октобар К 16 04; кукуруз за јули К 15·44; за август К 15·66; репица за август К 31·20 -31·40.

ПОМОЋНИК добар продавац, помодно манufактурне струке, који 3 језика правилно говори, може код мене одмах бити примљен 813 1—3

Левингера
трговина моде у Новом Саду.

ВЕЛИКИ БИРТ СА КУЋОМ
на главном друму у средини села са врло јаким саобраћајом је одмах за продају.
ЉУБА СТОЈАНОВ — ВЕЛИКО СРЕДИШТЕ
814 (Nagyszered) поред Вршца. 1—1

ВИНСКИ САЈАМ У СТАРОМ СЛАНКАМЕНУ.
Дне 18 јуна о. г. одржава се у Старом Сланкамену на Дунаву
ВИНСКИ САЈАМ ДОМАЋИХ ВИНА
Вина здрава и чиста. Цијене умјерене.
Саобраћај са лађом, која стаје у Старом Сланкамену дневно.
Жељезничка станица Индија 16 клмт.
Све потање обавјести даје општинско поглаварство у Ст. Сланкамену. 795 1—2

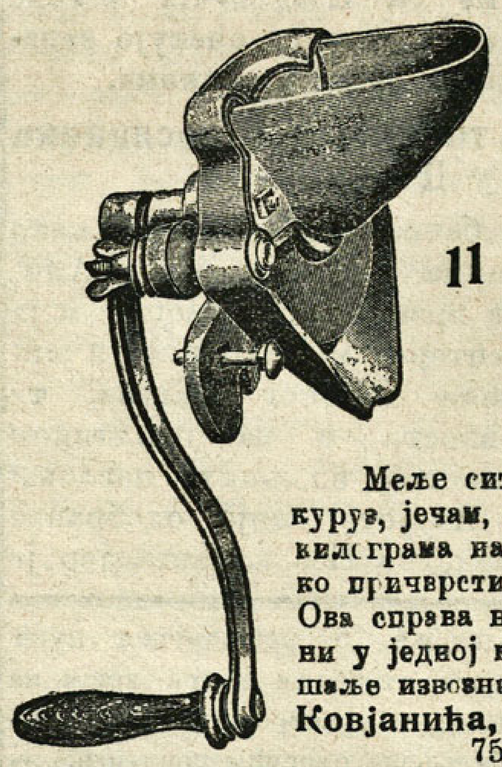

МАШИНА ЗА КАШУ
11 К 50 фил.
а са левком
15 круна.
Меље ситно или крупно кукуруз, јечам, жито итд до 15 килограма на сат. Може се лако причврстити за сваки сандук. Ова справа не би смела фалити ни у једној кући. Уз поузеће шаље извозни дом: **Милана Ковјанића,** Mohacs Baranya.
754 3—3

Др. ДРАГ. ШРАГА
специјалиста и оператор за болести ушију, носа и грла. :: :: ::
БЕОГРАД, Позоришна улица број 9.
Ординира од 11½ до ½4 с. 787 2-15

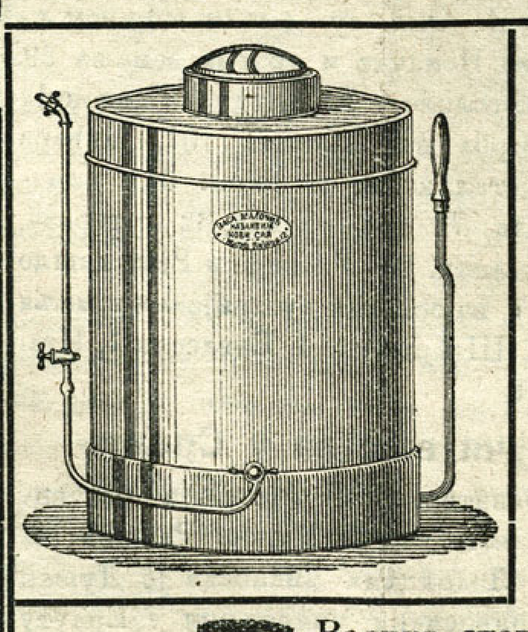

Препоручујем своје велико стовариште брзопекућих ракијских казана за узиђивање, као и са гвозденим фурунама и табарама за пренашање, који су прављени по најновијој наредби финансијској. — Старе казане оправљам и преоправљам по врло умереној цени. — Велико стовариште патентираних „ТУРУЛ“ и разних других прскалица за винограде, које у својој радионици најсолидније израђујем. — Старе прскалице оправљам брзо и тачно, за које примам гаранцију. Исто тако примам старе у примену за нове. На стоваришту имам све врсте за прскалице потребних делова, као: цеви од гуме, сваковрсних расипача и све друго што треба.

Велико стовариште бакарних и челичних оранија, котлова и гвозденних фуруна за оранije. — Израђујем све остале послове, који у казанџијску струку спадају, и то брзо, тачно и солидно, а по врло умереној цени.

С поштовањем **ВАСА МАЛОЧИЋ, казанџија,**
525 9 -10 Нови Сад, Кисачка ул. 30./6

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.